

GENSCHEN WOORDE EN UITDRUKKINGEN

Deel XI

Raak, raak,
nen twiedekker!

Gentse woorden
& Utdrukkingen

Bijien geschart...
en oetiekend deur

Eddy Levis & Gill. Van Geert

**Goadegij u broek blijve
verslijte op die schoole?**

Syn.: "Goade gij Uwen
tijd doar blijven verdoen?

Goade gij U gat van 't
werk blijven hêwen?":

niets uitspoken, er niets
van terecht brengen. Het

verslijten van de broek
zou dan alleen voortkome

van het vele rond
draaien en "vliege vange"

op de schoolbanken.

"Of kende gij al mier of
Uwen miester, manneke":

ben jij al volleerd?

**En altijd migraine, dat
komt deur 't kiere van
de joare**

Syn.: "De migraine hên;
giene wig keune van de

migraine (d'huufpijne);
mee de migraine zitte

(luupe)": schele hoofd-
pijn hebben.

< Gr.: hemikrania: hemi=half, helft en kranion=schedel, hoofd. Het is een
soort hoofdpijn die slechts in een deel van het hoofd gevoeld wordt. Komt

vooral voor "in 't kieren van de joare", tijdens de menopauze: syn.: "Van de joare weete".

Moet hier begrepen worden als: "Veur te stoan commeere hên ze gien huufdpijne", om te staan kletsen gaat het wel. Wanneer iemand van hoofdpijn klaagde zei men: "'t Es beter dan an U gat, ge moet er nie op zitte".

De speelman zit op't dak

Zie tekst bij plaat 3: zelfde uitdrukking.

Den iene zuu oarme of de stroate, den andere zuu rijke of daa de zie diepen es

Syn.: "Armoe dwingt, weelde springt".

Syn. voor arm: "Nen oarmen duts, nen oarme mens, nen oarmen duvel, een oarm schoap, een oarme luis, nen oarme sukkelirre, hij es zuu oarme of Tsjob, zuu oarme of een luis, 't es oarmen tijd bij hem, hij es zuu oarme dat hij niet en kan schijte (: gezegd van iemand die gebrek aan eten heeft), oarme zijn es een konte (een verdrietig iets), hij es bitteroarm (duudoarme, luis-oarme)".

"Daer is niemand zoo arm dat hij geen en armen helpen kan" (1860).

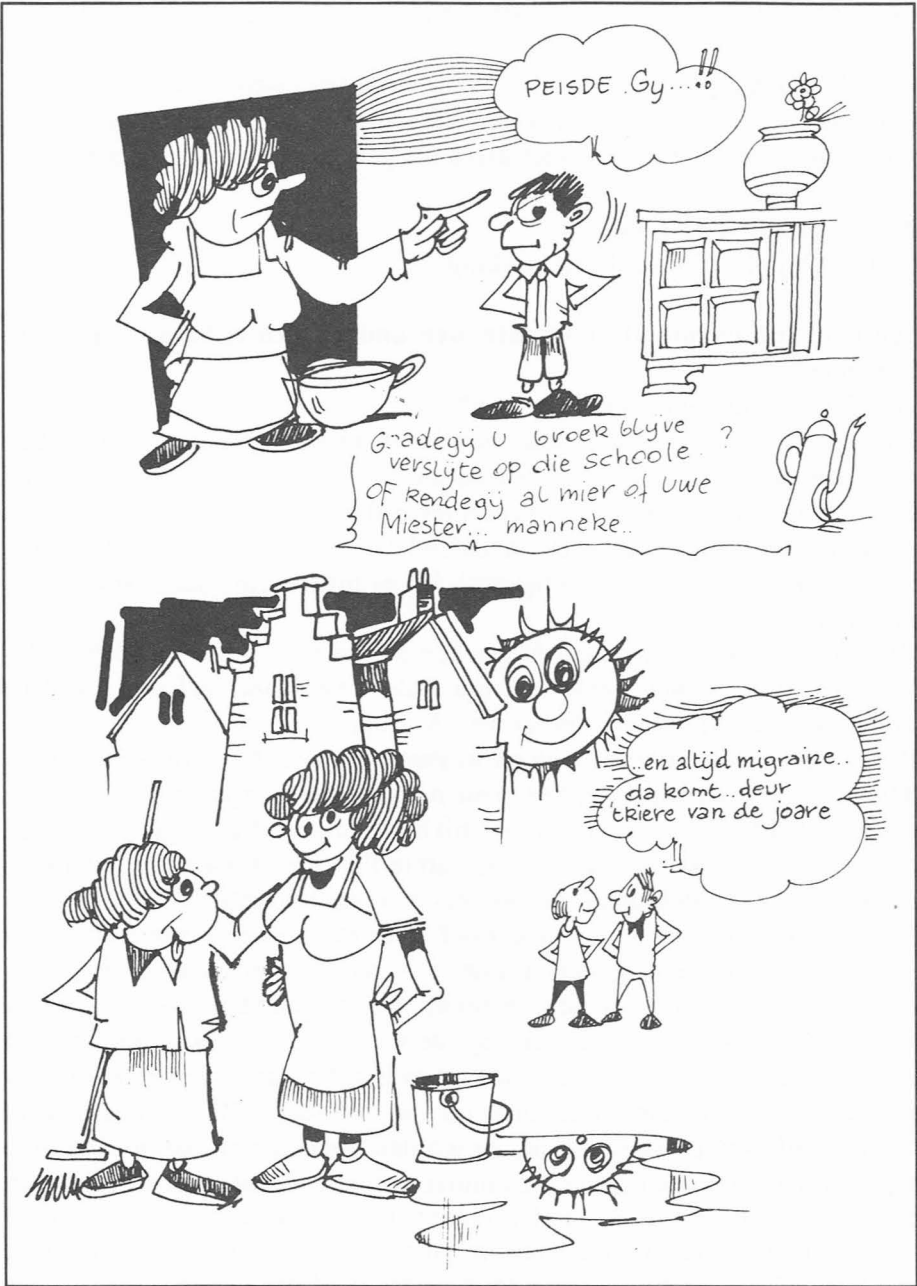
"Die erm is heeft niet verloren want ieder erm wordt geboren." (1730)
(Adagium maximi vulgaris thesaurus - A. Coppens)

"Hij is wel arm die niet peynsen oft weynschen en durft." (Proverbes 131).

"Hij es giene cen(t) rijke, hij hee giene noagel veur an zijn gat (konte, terte, kluute) te scharte, het goat er nie vet, hij hee gien stukske dijngen an zijn gat van oarmoe, 't zijn kèwe brokke oas oarme Pier moe kooke, hij luupt mee zijn kluute deur zijn broek (: als iemand in lompen loopt).

Hij zit in d'oarmoe, 't es oarmoe troef, 't es oarmoe mee stërte, 't es nen oarmoezoajer, hij vergoat van oarmoe, 't es nen oarmen Tsoak (: Jacob), hij verkuupt oarmoe, 't es oarmoe stoa mij bij, rogge brued kom binne (: zie ook hoger), d'oarmoe luupt de muuren op, de wiekluize (: weekluizen) trekken der d'arloge op, ze zitten in d'oarmoe tot over ulder uures, d'oarmoe stoat op hulder muile, ze fritten hulder hoar op van oarmoe, de luize zulle nog uit hulder muile kruipe van oarmoe, ze worden opgeete van oarmoe, ze zitte stijf van d'oarmoe, de ratten en de muize valle der duud van oarmoe, z'hên nen hond om d'oarmoe van hulder deure te basse en een katte veur ze der af te schrieme (: schreien, miauwen), ze zien der zuu oarmtierig uit of dan ze gruet zijn, hij moe zijn noagels (zijn mutse) opfritte van oarmoe, hij hee giene noagel veur zijnen hoed (zijn mutse) an 't ange, ge zij nen tinnene pot": ge zijt van weinig betekenis. Slaat op de Tinnenpotstraat in de Prinsenhofbuurt. Het straatje is altijd door arme mensen bewoond geweest.

Syn. voor rijk: "'t Es ne rijke smès (: "Smous": Jood), hij kent 't einde van zijne rijkdom nie, hij loat het lank hange, hij loat vette scheete, 't es mee de

Plaat 15.

rijke dan d'oarme vuurtdoen, hij es stinkend rijke, 't es ne rijke stijnker (stijnkoard), hij es schattig rijke. "Die het lank hee loat het vliege en die het nog langer hee loat het sleepe": die geld heeft, laat het zien, verteert het. Er is soms te veel verschil tussen rijk en arm. Van wie in een armoedig huisje woonde zei men: "Oaz' uit ulderen balkon kijke, ligge ze mee ulder muile in de greppe." Zie ook plaat 23: "'k Ben de rijkste van mijne cité".

Nonkel Jules es naar Blijenberge

Syn.: "Hij zal veur ons gien kommiskes nie mier doen; zijn gat es kèwd, hij es zijn gat goan woarme (in d'helle), hij es 't hoeksken omme, zijn stoove' es uit, zijn pijp' es uit, zijn wieke'es op, hij es mee kjses en schoenen naar den hemel gegoan gelijk d'Auwestijne (: Augustijnen) oas ze begroaven worde (: zonder strijd of lijden; paters en nonnen worden in habijt begraven), hij es bij kiekepuut." Jozef Jacobus Kieckepeost was in de Nederlandse periode ondernemer en verzorgde o.a. het lijkenvervoer te Gent. Hij zette heel wat baanbrekende stedenbouwkundige plannen uiteen in zijn "Ontwerp-Maeker van Oost Vlaenderen ofte Kasteelen in Spangiën" - 1824, waarvoor men hem in zijn tijd gek verklaarde. Vele ontwerpen werden echter in onze tijd gerealiseerd.

"Hij ligt op zijnen bult; hij en hee gien tandpijne nemier; hij hee zijn huufd neere gelijd. Hij es bij Pierlala". Pierlala was de held van vele Vlaamse volksliedjes, een legendarisch personage. Deze held staat uit zijn graf op, telkens er zich een min of meer belangrijke gebeurtenis voordoet. Deze verschijning geeft hem dan de gelegenheid tot het onverbloemd zeggen van zijn mening via een liedje of waarin hij een antwoord geeft dat slechts uit 2, 3 of hoogstens 4 woorden bestaat, soms goed, soms vinnig, soms hekelend:

"Als Pierlala in 't kistje lag,
mee zijn twee bill'kes bluut,
En iedereen die wist en zag,
Dat Pierlala was duud.
De klokken luiden bim-bam-bom,
Maar Pierlala kwam wederom.
'k Ben hier zei Pierlala, sa, sa,
'k Ben hier zei Pierlala."

Men zei ook: "Hij zal gien scheete ne mier loate; hij hee zijn loatste scheete geloate; w'hem hem in de put gestooke; hij hee zijn konte gekierd; nog iene die gien petaoters ne mier zal eete."

"Hij zal in Blijenberge begroave worde" betekent dus: men zal om zijn dood niet treuren, men is er blij om. Ondanks het feit dat Blijenberge een ingebeelde dorpsnaam is, bestaat er wel een klooster met die naam, buiten Mechelen:

Plaat 16.

"De eerst abdesse (van de Groenen Briel) was Beatrice Vlaminx (1384) ende was een religieuse van Blydenberch, als doen buyten Mechelen staende, een clooster van onser oorden van St. Victoor" (Groene Briel, 284, XVIIIde eeuw).

"Hij hee't loate ligge; hij es bij Geertje; zijne klakker (: hart) es geboste": "klakkers" waren twee houten latjes die men tussen de vingers bespeelde door ze met de hand heen en weer te schudden. Wanneer zo'n "klakker" ge-

barsten was klonk die niet meer. "Hij es versast, hij hee zijne goaper geloate, hij hee zijn moage gekierd, hij es verkacheld, hij es mol, hij es noar Bataklava, hij lit onder de groene soarze" (: < Fr.: serge: saai, licht geweven wollen stof), hier: onder het gras. "Hij ligt in de zije": zijden stof die de binnenkant van de kist bekleedt. "'t Groei gès op zijnen buik": hij is dood.

Dat es een echte hondemoere, ge kunt koeke bakke op heur gat

Syn.: "'t es ne jongeszot; een jongeszotinne; een manszotte; een mannezot-tine; een manszotinne; 't es een hiete kasrolle (stoove, kjsse, teeve), 't es een hiet jonk (wif), 't es hiet bloed, 't es nen hieten boelie (< Fr. "bouilli": gekookt vlees), ze kent al huul eure catechismus, z'es bij de lochte cavalle-rië, 't es een schuun coquette vuile soklette (schuune van boove, vuil van onder), 't es ne levoard, een blomkuule, z'hee brand onder heur hende, 't es ne pruimelirre, 't es iene die goe mee heur achterduuze (achterkeuken, heuren achterruit) kan droaie, z' es meester van heur gat gelijk den burgemiester van de stad; ze kan 't zij toch niet verslijten mee te pisse.": het is een manzieke vrouw.

"Nen afgeleken boterham". De boterham, een voornaam bestanddeel van ons voedsel, wordt spreekwoordelijk nogal eens in het leven toegepast (bijvoorbeeld ergens zijn boterham, dit is zijn compleet levensonderhoud, hebben of verdienen). "Den afgeleken boterham", de boterham waar een ander reeds het smakelijkste van heeft afgesnoept wordt hier figuurlijk gebruikt voor vrouwen en meisjes die zich niet eerbaar hebben gedragen of in het algemeen veel vrijers hebben gehad.

Hij es in zijn wiege nie gestorve

Hij is zeer oud geworden.

Gij woak mij gelijk nen hond

Syn.: "G'hangt altijd an mijn gat (konte), g'hèwd mij altijd in d'uuge (in de goate, in de mot)": Ik word steeds in de gaten gehouden.

Afblijve of trêwe

Wordt schertsend gezegd tot een jongen die met een meisje in gesprek is, of een meisje al spelend wil vastnemen: afblijven of trouwen.

Oaze 'k ik oplette es mijn bruidse gebakke

Syn.: "Oaze 'k wa oplette es mijn fortuune gemoakt": Mijn toekomst is verzekerd.

"Bruidse" wordt ook "bruidse" uitgesproken.